

ปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ

The Prisoner Suicide Issues

สนธยา โจมกัน^{1*} วรณอนงค์ รักดี¹ กนกพร คำสมัย¹

ศิริกัลยา เกียรติประกร¹ และสิทธิโชค กิตติญาณกุล¹

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*son.sontaya@gmail.com

บทคัดย่อ

เนื่องจากปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนมากกว่าบุคคลภายนอกเรือนจำและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากความเครียด ความกดดันจากการถูกลงโทษจำคุก ทำให้ผู้ต้องขังในเรือนจำมีพฤติกรรมต่อต้านหรือแสดงการกระทำของตนออกมาในรูปแบบของการคิดฆ่าตัวตายเพื่อหนีจากความกดดันที่กำลังเผชิญอยู่ และถึงแม้ว่าจากสถิติการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำเมื่อเทียบกับต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยยังมีสถิติในการฆ่าตัวตายน้อยกว่า อย่างไรก็ตามตัวเลขก็ยังอยู่ในระดับที่สูงกว่าบุคคลทั่วไปที่อยู่นอกเรือนจำ จึงชี้ให้เห็นได้ว่าจะเกิดภาวะความเครียด ความกดดันภายในเรือนจำเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานของรัฐจึงไม่อาจมองข้ามการตายนี้ได้ อีกทั้งสังคมเองก็ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะอย่างไรก็ตามผู้ต้องขังเหล่านี้ก็จะต้องกลับเข้าสู่สังคมอยู่ดีเมื่อพ้นโทษออกมา

คำสำคัญ: ฆ่าตัวตาย เรือนจำ

Abstract

Due to the stress and tension from the imprisonment, the prisoner suicide has increased drastically compared to people outside of the jail. The imprisonment causes prisoners to shape their anti-behavior in the form of suicidal thoughts to escape the pressure that they are facing. Although, the number of prisoner suicide in Thailand is less than other countries, that number is still higher than people outside of the jail. This points out that there is a considerable amount of stress and tension in prison. Therefore, this matter could not be disregarded and should be solved by all people. It is because after those prisoners would return to society after the parole.

Keywords: commit suicide, prison

1. บทนำ

การลงโทษตามกฎหมายนั้นมีที่มาจากหลายทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนแก่ผู้กระทำความผิด ทฤษฎีการลงโทษแบบบรรณาธิปไตย ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ต้องรับโทษต้องประสบความยากลำบากหรือเหตุการณ์รูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสถานะที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามผลแห่งการกระทำความผิดซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดโดยกฎหมาย (สกล นิศาสตร์, 2545, หน้า 63.) โดยการจำคุกนั้นเป็นการลงโทษในรูปแบบของการกำจัดออกไปจากหมู่คณะหรือสังคม ซึ่งเรือนจำหรือสถานที่ควบคุมต่าง ๆ นั้นทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังไว้ไม่ให้หลบหนีและลงโทษแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับเป็น คนดีด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การศึกษา เล่าเรียน ฝึกอาชีพ และการทำงานอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามในด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังยังไม่มีตัวเลขที่แน่นอนว่าผู้ต้องขังได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีมากเพียงใด ยิ่งไปกว่านั้น การถูกลงโทษอยู่ในเรือนจำยังก่อให้เกิดความกดดัน ความทุกข์ทรมาน ความเครียดแก่ผู้ต้องขังเป็นอย่างมากอีกด้วย เพราะการใช้ชีวิตอยู่ในกรงและกิจกรรมที่เรือนจำเป็นผู้กำหนด อีกทั้งต้องถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ของเรือนจำให้ประพฤติและปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของเรือนจำ การดำเนินชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมเช่นนี้ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความกดดันและมีความเครียดสูงกว่าคนที่อยู่ภายนอกเรือนจำหลายเท่า อีกทั้งตามแนวความคิดทางสังคมวิทยายังกล่าวถึงความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอันเป็นผลของการลงโทษนั้น นอกจากทางร่างกาย เช่น ความอดอยาก ขาดอาหารที่เพียงพอ การถูกทำร้ายจากนักโทษด้วยกัน อากาศเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ เช่น ความทุกข์จากการที่ต้องห่างไกลครอบครัว ความรู้สึกเสียใจ หดหู่ หวาดกลัว ซึมเศร้า ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อเนื้องยาวนานแม้หลังพ้นโทษแล้วยังตกอยู่ในภาวะนี้ อีกต่อไป และผลกระทบจากสังคม เช่น ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง การถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุก การขาดโอกาสจากสังคมที่จะให้ทำงานเพื่อมีรายได้ที่เหมาะสมกับความสามารถ ดังนั้นการใช้โทษจำคุกจึงอาจไม่ใช่มาตรการที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดโดยทั่วไป และการละเลยให้ผู้ต้องโทษจำคุกต้องเผชิญกับความรุนแรงในเรือนจำดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนการทารุณกรรมไม่ต่างกับการจงใจกระทำทารุณกรรมต่อผู้ต้องรับโทษนั่นเอง (สกล นิศาสตร์, 2545, หน้า 78.) ซึ่งในภาวะเช่นนี้อาจส่งผลโดยตรงต่อการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำได้ โดยในประเทศไทยนั้นกระทรวงสาธารณสุขรายงานว่าเมื่ออัตราการฆ่าตัวตายของประชากร ดังนี้ (ทัณฑสถาน โรงพยาบาลราชทัณฑ์, 2562)

อัตราการฆ่าตัวตายของประชากร (ต่อประชากร 1 แสนคน)	
ประชากรทั่วไป	ผู้ต้องขังในเรือนจำ
8.0	8.5

จึงเห็นได้ว่าผู้ต้องขังมีจำนวนมากกว่าคนธรรมดาที่อยู่ภายนอกถึงร้อยละ 0.5 ต่อประชากร 1 แสนคน โดยวิธีการฆ่าตัวตายที่ใช้มากที่สุดที่เรือนจำของประเทศไทย คือ การแขวนคอ รองลงมา คือการกระโดดจากที่สูง ส่วนวิธีที่ผู้ต้องขังพยายามใช้แต่ไม่สำเร็จ คือการใช้ของมีคม การกินยาหรือสารเคมี (ทัณฑสถาน โรงพยาบาลราชทัณฑ์, 2562) จึงเห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังคิดฆ่าตัวตายนั้นมีไม่น้อยไปกว่าประชากรทั่วไปในสังคมภายนอกเรือนจำ เพียงแต่บางปัจจัยทำให้การฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังสำเร็จได้ยาก เช่น ไม่มีโอกาสได้อยู่คนเดียว ขาดอุปกรณ์ฆ่าตัวตาย เช่น มีด อาวุธ สารเคมีเป็นสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำ ส่วนการฆ่าตัวตายด้วย วิธีอื่น ๆ เช่น ยิงตัวตาย กระโดดน้ำ กระโดดให้รถทับไม่อาจเกิดขึ้นได้ในเรือนจำ แต่ถึงแม้ปัจจัยเสี่ยงในการฆ่าตัวตายจะมีน้อยกว่าของประชากรทั่วไปภายนอกเรือนจำแต่ก็สามารถละเลยได้ トラบดีที่ยังมีการฆ่าตัวตายในเรือนจำอยู่จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าประหลาดใจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จึงต้องดูแลให้ผู้ต้องขังทุกคนอยู่รอดปลอดภัยปราศจากการถูกคุกคามทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐจนถึงวันพ้นโทษออกไป (ทัณฑสถาน โรงพยาบาลราชทัณฑ์, 2562)

ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทั้งนี้เพื่อให้รัฐมีวิธีการลงโทษหรือปฏิบัติแก่ตัวผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำและเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมให้อยู่ในระดับที่สังคมยอมรับได้ อีกทั้งยังต้องการให้สังคมเกิดความตระหนักถึงภัยจากการที่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำทำให้เกิดการยั้งคิดก่อนที่จะลงมือกระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันเพื่อให้สังคมเปิดใจยอมรับ มีความเห็นอกเห็นใจและปรับทัศนคติในการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษมาแล้วได้กลับมาประกอบอาชีพและใช้ชีวิตในสังคมต่อไป

2. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดและปรัชญาเกี่ยวกับการลงโทษ

การลงโทษตามแนวคิดทางปรัชญาและอาชญาวิทยา หมายถึงการใช้กฎหมายทำให้ผู้ที่ต้องรับโทษต้องประสบความยากลำบากหรือเหตุการณ์รูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสถานะที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามผลแห่งการกระทำความผิดซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดโดยกฎหมาย (Herbert L. Packer, 1968, หน้า 63) ส่วนการลงโทษตามแนวคิดทางสังคมวิทยายังกล่าวถึงความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอันเป็นผลของการลงโทษนั้น นอกจากทางร่างกาย เช่น ความอดอยาก ขาดอาหารที่เพียงพอ การถูกทำร้ายจากนักโทษด้วยกัน และอาการเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ เช่น ความทุกข์จากการต้องห่างไกลครอบครัว ความรู้สึกเสียใจ หดหู่ หวาดกลัว เศร้าเสียใจ ซึ่งมักส่งผลต่อเนื่องยาวนานแม้หลัง พ้นโทษแล้วยังตกอยู่ในภาวะนี้อีกต่อไป ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง การถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุก การขาดโอกาสจากสังคมที่จะให้ทำงานเพื่อมีรายได้ที่เหมาะสมกับความสามารถ

2.1.2. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (ปิยะพร ตันณีกุล, 2558, หน้า 117)

ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ประสาทแพทย์ชาวออสเตรีย ผู้เป็นที่รู้จักในฐานะบิดาแห่งจิตวิเคราะห์ เชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์มีแรงจูงใจมาจากจิตใต้สำนึกหรืออาการผิดปกติทางด้านจิตใจในด้านต่าง ๆ โดยมนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางด้านสัญชาตญาณ (Instinctual drive) และแรงขับดังกล่าวเป็นพลังงานที่สามารถเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนที่ได้ ฟรอยด์แบ่งการทำงานของจิตออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) จิตไร้สำนึก (Unconscious mind) ทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกไปตามหลักแห่งความพึงพอใจของตน ผู้ที่กระทำผิดมักเป็นพวกขาดตรรกะต่อเหตุ บ้าหรือเชื่องมกในลัทธิบางอย่าง สาเหตุจากการกระทำความผิดของนักโทษที่ก่อเหตุอาชญากรรมอาจมีปัญหาด้านจิตไร้สำนึกที่กระตุ้นให้ตนเองแสดงออกไปตามความพึงพอใจ

2) จิตสำนึก (Conscious mind) เป็นสถานะที่บุคคลรับรู้ตามประสาทสัมผัสทั้งห้า ที่บุคคลจะมีกรารู้ตัวเองตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไรอยู่ คิดอย่างไร โดยอาศัยหลักแห่งเหตุผล ผู้กระทำผิดในชั้นนี้มักกระทำผิดประเภท ลักทรัพย์ ทำลายทรัพย์สิน

3) จิตกอนสำนึก (Preconscious mind) เป็นส่วนของประสบการณ์ที่สะสมไว้แต่มีลักษณะเลื่อนกลาง เมื่อถูกสถานะหรือสิ่งกระตุ้นที่เหมาะสมหรือสามารถนำกลับมาใช้ในระบับจิตใต้สำนึกได้ พวกที่กระทำผิดในชั้นนี้มักเป็นพวกที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ช่มชู้ อนาคต

2.1.3 ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (ปิยะพร ตันณีกุล, 2558, หน้า 117)

โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) ได้นำทฤษฎีของ เคอร์โคม มาสร้างทฤษฎีใหม่เพื่ออธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งวัฒนธรรมสังคมเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของคนในสังคม เมอร์ตันชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีวิธีการเผชิญกับสถานการณ์ที่เขาประสบต่างกันและพฤติกรรมเบี่ยงเบนปรากฏออกมาหลายรูปแบบ คือ

- 1) ผู้ปฏิบัติ (Conformist) เป็นกลุ่มที่ยอมรับเป้าหมายของวิธีการที่สังคมเห็นว่ามีความเหมาะสม ซึ่งผู้ปฏิบัติตามสามารถบรรลุเป้าหมายได้ เช่น นักโทษผู้ถูกคุมขังปฏิบัติตามระเบียบกลับตัวประพฤติตนดี เพื่อจะได้รับการอภัยโทษ
- 2) พวกแหวกแนว (Innovation) เป็นผู้ที่มีความนิยมและเป้าหมายในชีวิตแบบเดียวกับพวกแรก แต่ไม่ยอมรับและไม่ทำตามวิธีการที่สังคมกำหนดและหันไปใช้วิธีการใหม่ เช่น ยากอกออกจากเรือนจำ ยากอกออกจากคุก โดยหาวิธีหลบหนีหรือหาทางออกทางอื่น
- 3) พวกเจ้าระเบียบ (Ritualist) ไม่ต้องการกระทำตามเป้าหมายที่คนทั่วไปต้องการเพราะคิดว่าเป้าหมายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่จริง เป็นภาพลวงตา แต่กลับยอมรับวิธีการที่สังคมกำหนด กล้าผิดหวัง ไม่ชอบยอมรับความเป็นจริงพยายามทำความดีเพื่อให้สังคมยอมรับ
- 4) พวกหนีโลก (Retreatist) เป็นคนที่ไม่ยอมรับทั้งวิธีการและเป้าหมายที่สังคมยอมรับ ไม่มีหลักใด ๆ ในชีวิต สิ้นหวังและไม่จำเป็นต้องทำตัวเป็นคนดีของสังคม เช่น นักโทษที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือวิธีการฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา
- 5) พวกกบฏ (Rebelist) เป็นผู้ที่ไม่ยอมรับค่านิยมและวิธีการที่สังคมกำหนดและพยายามสร้างค่านิยมและวิธีการขึ้นมาใหม่แทน เช่น นักโทษขัดขืนไม่ฟังคำสั่งของผู้คุม ทำตัวต่อต้านในเรือนจำ

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นักโทษหนุ่มนิรนามผู้ที่กำลังจะฆ่าตัวตายในเรือนจำ (www.the.momentum.com, 2562) ได้เขียนบันทึกเรื่องราวในคุกคร่ำครวญอย่างคนไร้ความหวัง “หวนคิดถึงอดีตอย่างคนไร้อนาคตและฝันร้ายหลอกหลอนอย่างคนไร้ความสุข เขาบรรยายสภาพในคุกให้เห็นถึงรอยปริแยกของกำแพง กลิ่นเหม็นหืนของเสื้อผ้าขาดวันและบทสนทนากับผู้คุมที่อยู่รายล้อมชวนให้สังเวชเวทนา เรื่องราวเกิดขึ้นนับตั้งแต่วันขึ้นศาล เขาใช้การบรรยายความรู้สึกนึกคิด ติดสลับกับการบรรยายเหตุการณ์ในปัจจุบัน บ้างก็เสียดสีการสยงขวัญที่เกิดขึ้นในท้องขัง บ้างก็เล่าความหลังเมื่อครั้งยังเด็กกับหญิงสาววัยแรก บ้างก็เขียนถึงความรักที่มีต่อลูกสาวอย่างสุดหัวใจ เหมือนเป็นถ้อยคำอันโหดร้ายตามติดอยู่กับตัว ติดหนึบที่หน้าลูกกรงห้องขัง เข้าใจจนครอบครองในยามตื่น คอยเฝ้ามองในยามหลับกระสับกระส่ายแล้วปรากฏโฉมใหม่เป็นค่อมมืดในยามฝัน”

บทความของนักโทษหนุ่มนิรนามที่ได้เขียนบันทึกไว้ ยิ่งอ่านยิ่งเห็นความเป็นมนุษย์ของนักโทษที่ต้องถูกขัง ได้ยินเสียงลมหายใจที่กำลังจะขาดหาย จนสะท้อนใจขึ้นว่านอกจากการเป็นอาชญากรแล้ว เขายังเป็นพ่อของลูก เป็นสามีของภรรยา หรืออาจเป็นเพื่อนที่ดีของใครสักคน ซึ่งงานเขียนชิ้นนี้ทำให้รู้สึกอย่างแจ่มชัด คือการเข้าไปทำความรู้จักกับนักโทษประหารอย่างลึกซึ้ง ได้ฟังเสียงที่เราไม่เคยได้ฟัง ได้เห็นความอ่อนโยนและอ่อนแอของมนุษย์จากคนที่เรามองว่าเป็นอาชญากรเลวร้ายของสังคม และงานชิ้นนี้ทำให้คนภายนอกได้รู้สึกกับความเครียด ความกดดันหลาย ๆ อย่างของนักโทษอยู่ข้างใน ความเครียดและจากปัญหาความเครียด ความกดดัน สภาพจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น เกรแฮม ไชคิส (Grasham Sykes) ผู้ที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของผู้ต้องขังโดยเรียกชื่อผลกระทบนี้ว่า “ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ” โดยไชคิส ได้กล่าวถึงการก่อให้เกิดความกดดันและความเจ็บปวดของการถูกจองจำ การถูกจำกัด ดังกล่าวมีอยู่ 3 ประเภท (รณกรณ์ เอกฉันท, 2558, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 หน้า 297-313.) คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการถูกจำกัดด้านเสรีภาพ การสูญเสียเสรีภาพ เป็นสภาพความกดดันประเภทที่ผู้ต้องขังประสบเมื่อถูกจองจำ เพราะนักโทษจะต้องถูกจำกัดให้อยู่แต่ในเรือนจำ สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก เหตุนี้เองไชคิส จึงมีแนวคิดเพื่อลดความกดดันนี้โดยการให้ผู้ต้องขังนี้ได้มีโอกาสเจอญาติมิตรบ้างอาจดีกว่าอยู่ในเรือนจำ
2. ปัญหาเกี่ยวกับการถูกจำกัดด้านเครื่องบริโภค บริโภค และบริการในเรือนจำ ผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน ไชคิสได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องขังไม่มีสิทธิที่จะเลือก ไม่มี

สิทธิที่จะกระทำการใด ๆ ที่ชอบ ไม่มีการพักผ่อนที่เป็นส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้อุปกรณ์เป็นของตนเอง ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาในจุดนี้การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังที่จะเลือกทำในสิ่งที่ชอบแม้อยู่ในเรือนจำโดยอยู่ในขอบเขตของเจ้าพนักงาน

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ การถูกจองจำทำให้ผู้ต้องขังต้องถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม ตัดจากการมีเพศสัมพันธ์ ความเป็นชายจึงกำลังถูกคุกคาม ทั้งการยั่วยวน ให้เขาหันไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ หรือถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกันก็ตาม โชคีส มองว่าการที่ปล่อยผู้ต้องขังมีเพศสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สมควร เพราะจะทำให้เกิดความวิตกกังวลทำให้พวกเขาไม่แน่ใจว่าจะเกิดความต่างพร้อมกับพวกเขาเมื่อไหร่

2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, 2549)

1) ข้อ 11 ผู้ต้องขังแปลงเพศหรือกลุ่มที่มีจิตใจแตกต่างไปจากเพศกำเนิดให้ถือสถานะของเพศกำเนิดในการตัดผมหรือไว้ผมขณะถูกคุมขังในเรื่องจำ

2) ข้อ 25 ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขัง เวลา 18.00 น. และนำออกจากห้องขัง เวลา 06.00 น.

3) ข้อ 61 ให้มีการเยี่ยมจากญาติผู้ต้องขังป่วยได้ในระหว่างวันและเวลาราชการตามปกติโดยให้จัดเยี่ยมในสถานพยาบาลของสถานที่กักขัง หรือสถานที่อื่นใดอันสมควร แต่ต้องเป็นสถานที่ที่ญาติและผู้ต้องขังได้สนทนากัน ously ใกล้ชิด และเยี่ยมได้ครั้งละไม่เกิน 30 นาที

4) ข้อ 76 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำ งาน แต่อาจได้รับรางวัลจากผลงานที่ทำ

2.3.2 กำหนดการในเรือนจำ (คู่มือการใช้ชีวิตในเรือนจำ Prisoner webbook By Rom, 2562)

วันธรรมดา

05.30 น.	ให้สัญญาณปลุก
06.00 น.	ลงจากห้องแล้วปฏิบัติกิจส่วนตัว
06.30 น.	ฝึกกายบริหารหรือระเบียบแถว
07.00 น.	เตรียมตัวและรับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	เคารพธงชาติแล้วอบรม
08.30 น.	เข้าโรงงานฝึกวิชาชีพหรือศึกษาอบรม
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	ฝึกวิชาชีพหรือศึกษา
15.30 น.	เลิกงานแล้วเล่นกีฬาและอาบน้ำ
16.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
17.00 น.	ขึ้นเรือนนอน
21.00 น.	ปฏิบัติศาสนกิจก่อนนอน

วันหยุดราชการ

05.30 น.	ให้สัญญาณปลุก
06.00 น.	ลงจากห้องแล้วปฏิบัติกิจส่วนตัว
06.30 น.	ฝึกกายบริหารหรือระเบียบแถว
07.00 น.	เตรียมตัวและรับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	เคารพธงชาติและทำความสะอาดสถานที่ เครื่องแต่งกาย ตลอดจนเครื่องหลับนอน เล่นกีฬาตามอัธยาศัย
08.30 น.	เข้าโรงงานฝึกวิชาชีพหรือศึกษาอบรม

12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	ฟังธรรม หรืออบรมศีลธรรมหรือเล่นกีฬาหรือการบันเทิง
15.30 น.	อาบน้ำ
16.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
17.00 น.	ขึ้นเรือนนอน
21.00 น.	ปฏิบัติศาสนกิจก่อนนอน

3. วิเคราะห์ปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ

จากผลสำรวจทั้งหมดของปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ มาจากสาเหตุหลักดังต่อไปนี้

3.1 ความเครียด เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักโทษเกิดความฟุ้งซ่านคิดมากจนอยากทำร้ายตัวเอง ไปถึงการตัดปัญหาทั้งหมดด้วยการฆ่าตัวตาย ทั้งนี้ความเครียดอาจเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ก่อเหตุอาชญากรรมอีกด้วย โดยทฤษฎีของโรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) ชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีวิธีการเผชิญกับสถานการณ์ที่เขาประสบแตกต่างกัน ประกอบกับวัฒนธรรมสังคมยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของคนในสังคมอีกด้วย ดังนั้นวิธีการในการเผชิญกับปัญหาหรือการแก้ไขปัญหาก็มีความแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์วัฒนธรรมและสังคม โดยเฉพาะหากผู้ต้องขังมีพื้นฐานทางความคิดที่ต่างกัน เช่น ผู้ต้องขังบางคนกระทำความผิดเพราะประมาทรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ได้เกิดจากเจตนาที่จะกระทำความผิด ทำให้ความรู้สึกผิดและความเครียดจึงอาจจะมีมากกว่าผู้ที่เจตนากระทำความผิด ส่งผลให้วิธีคิดในขณะที่อยู่ในเรือนจำมีความแตกต่างกันออกไป ผู้ที่ไม่ได้มีเจตนาอาจจะมีรู้สึกผิดมาก กล่าวที่คนในสังคมจะมองว่าตนเป็นคนชั่วร้าย จนทนไม่ไหว จึงคิดหนีปัญหาโดยการฆ่าตัวตาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของเมอร์ตันที่ชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีวิธีการเผชิญกับสถานการณ์ที่เขาประสบต่างกันและพฤติกรรมเบี่ยงเบนปรากฏออกมาหลาย โดยวิธีฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหานั้น จัดอยู่ในรูปแบบของพวกหนีโลก (retreatist) นักโทษประเภทนี้เป็นพวกไม่รับวิธีการและเป้าหมายที่สังคมยอมรับไม่มีหลักใด ๆ ในชีวิตควรที่จะเริ่มแก้ไขจากมุมมองความคิดทัศนคติ ของนักโทษเหล่านี้เพื่อจะรู้ถึงสาเหตุว่าทำไมถึงไม่รับวิธีและเป้าหมายที่สังคมยอมรับ เพื่อจะได้รู้ถึงวิธีเปลี่ยนความคิดของนักโทษให้อยู่ในรูปแบบของ ผู้ปฏิบัติตาม (conformist) เป็นกลุ่มที่ยอมรับเป้าหมายของสังคม เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตามระเบียบของเรือนจำอย่างเป็นระเบียบและเหมาะสม

3.2 ความกดดัน คือปัจจัยที่เกิดจากความเครียดด้วยเมื่อตนเองเริ่มคิดมากก็จะยิ่งทำให้เกิดความกดดันมากยิ่งขึ้น เมื่อได้รับการกดดันมาก ๆ ไม่ว่าจะจากตนเองหรือผู้อื่น จะเริ่มบิบให้ตนกล้าทำหรือกล้าตัดสินใจโดยขาดความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ โดยทฤษฎีของ เกรแฮม ไชคิส (Gresham Sykes) ได้กล่าวถึงการก่อให้เกิดความกดดันและความเจ็บปวดของการจองจำ โดยสิ่งที่คอยก่อให้เกิดความกดดันปัจจัยแรก ได้แก่ การถูกจำกัดด้านเสรีภาพที่นักโทษจะต้องถูกจำกัดอยู่แต่ในเรือนจำเท่านั้น การถูกจำกัดด้านเสรีภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเป็นมนุษย์ เป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก จึงมีแนวคิดเพื่อแก้ไขความกดดันของนักโทษโดยการให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสพบญาติมิตรบ้างอาจดีกว่อยู่แต่ในเรือนจำ ต่อมาคือปัจจัยกับการถูกจำกัดสถานเครื่องบริโภค การบริโภค บริการ ในเรือนจำนั้นผู้ต้องขังไม่มีสิทธิเลือก เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่ ไม่มีความเป็นส่วนตัว เหตุนี้ควรแก้ไขที่เรือนจำ การบริโภคก็ควรจะทำให้หลากหลายมากขึ้น ให้เวลาบางส่วนแต่ละวันเพื่อความเป็นส่วนตัวของนักโทษโดยอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้คุมต่าง ๆ เช่น ทางกล้องวงจรปิด เพื่อให้ให้นักโทษรู้สึกผ่อนคลาย อาจทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศเกิดขึ้นเพราะนักโทษได้เอาเวลาไปทำอย่างอื่นมากกว่าที่จะหมกมุ่นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศที่เป็นสาเหตุของการวิตกกังวลทำให้พวกเขาไม่แน่ใจว่าเกิดความต่างพร้อยกับพวกเขา

3.3 สภาพจิตใจ นี้มีที่มาเริ่มต้นจากความเครียด เมื่อเครียดก็จะเริ่มกดดันตัวเอง เมื่อตนเองรู้สึกถึงความกดดันก็จะทำให้สภาพจิตใจแย่ลงเรื่อย ๆ จนทำให้ไม่ยอมมีชีวิตอยู่ โดยทฤษฎีของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวว่าจากปัญหานักโทษฆ่าตัวตายในเรือนจำ นักโทษเหล่านี้มีการทำงานทางจิตอยู่ในระดับที่ 1 คือ จิตไร้สำนึก (Unconscious mind) ทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกไปตามความพึงพอใจของตน เหตุนี้เมื่อนักโทษมีสภาพจิตใจแย่จึงขาดสติไร้สำนึก กระทำอะไรลงไปโดยการขาดความยับยั้งชั่งใจให้เกิดการคิดสั้นฆ่าตัวตาย เช่นนี้จึงควรแก้ไขโดยปลูกฝังให้นักโทษมีการทำงานทางจิตระดับที่ 3 คือ จิตก่อนสำนึก (Preconscious mind) เป็นส่วนของประสบการณ์ไว้แต่มีลักษณะเลื่อนกลาง เมื่อถูกกระตุ้นในที่เหมาะสมก็จะสามารถนำกลับมาใช้ในระดับที่ 2 คือ จิตสำนึกได้ เมื่อนักโทษมีจิตสำนึก คือ บุคคลที่รับรู้ประสาทสัมผัสทั้งห้าที่บุคคลมีการรับรู้ตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไร คิดอะไร โดยอาศัยหลักแห่งเหตุผล เมื่อนักโทษมีสติ มีเหตุผลในการตัดสินใจ รู้สึกตัวตลอดเวลา ก็จะทำให้เปลี่ยนความคิดที่จะฆ่าตัวตายของนักโทษได้ เช่นนี้ปัญหาการฆ่าตัวตายของนักโทษในเรือนจำอาจลดน้อยลงหรือหมดลงได้

3.4 ปัจจัยภายนอก เช่น กฎหมายหรือกฎระเบียบภายในเรือนจำก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักโทษเกิดความกดดัน เช่นว่านี้ได้ กล่าวคือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. 2549 ดังนี้

1. การขึ้นนอนเร็วเกินไปทำให้เวลาตั้งแต่ 17.00 – 21.00 น. ผู้ต้องขังต้องขึ้นไปอยู่บนเรือนจำกันอย่างแออัด ไม่มีกิจกรรมทำ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวควรจัดกิจกรรมเพื่อความผ่อนคลายอย่างเหมาะสม เช่น ออกกำลังกาย ทำการเกษตร ทำกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลาย

2. การเยี่ยมญาติให้เวลาน้อยเกินไปและขาดความใกล้ชิดเท่าที่ควร บ่อยครั้งการคุยผ่านโทรศัพท์ทำให้สื่อสารกันอย่างไม่ชัดเจน และผู้มาเยี่ยมส่วนใหญ่ต่างตะโกนแข่งกันเพราะต่างอยากเล่าเรื่องราวทั้งคนในและนอก ควรเพิ่มการเยี่ยมอย่างใกล้ชิดและเพิ่มเวลาอีกจาก 20 นาที เป็น 1 ชั่วโมง ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เพื่อแบ่งลำดับคิวนักโทษเพื่อไม่ให้ญาติมาเยี่ยมมากเกินไปจนล้นเรือนจำ เพื่อลดความตึงเครียดในการถูกตัดจากโลกภายนอก และความคิดถึงคนในครอบครัว และได้รับรู้เรื่องจากคนภายนอกและสังคมว่าเป็นอย่างไร

3. ผู้ต้องขังอาจต้องการเงินและตัวเงินซื้อของมากกว่ารางวัลจากผลงานเพื่อได้ใช้จ่ายภายในเรือนจำ เพื่อจะได้ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ญาติหรือทางบ้านส่งมาให้ใช้และเพื่อลดความกดดันว่าตนเป็นภาระของครอบครัว

4. ควรให้อิสระกับคนที่แปลงเพศมากกว่ากลุ่มชายหญิงเพราะคนประเภทนี้จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความอ่อนไหวทางจิตมากกว่าผู้ชาย โดยการแบ่งโซนเฉพาะผู้ที่แปลงเพศให้อยู่ในโซนเดียวกันเพื่อป้องกันการถูกกระทำชำเราจากเพศตรงข้ามหรือมีความเสี่ยงในการถูกคุกคาม ซึ่งทางเรือนจำได้จัดให้อยู่กับนักโทษชายและอาจเกิดความผิดหวัง ความเสียใจที่ไม่ได้ทำในสิ่งที่รัก เช่นนี้อาจทำให้กลุ่มคนประเภทนี้เกิดความคิดสั้นและฆ่าตัวตายได้ ดังนั้นจึงควรอนุโลมทรงผมของกลุ่มคนแปลงเพศไว้เล็กน้อยถึงพอสมควรเพื่อลดความเครียดและฆ่าตัวตายในเรือนจำ

4. บทสรุป

แม้เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับกันว่ากรณีสองโทษจำคุกเป็นมาตรการหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งการลงโทษนั้นย่อมมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ต้องโทษประสบกับความยากลำบากหรือเหตุการณ์รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามผลแห่งการกระทำความผิดซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดโดยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยหรือจิตสำนึกในการกระทำความผิดของแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไปหลายระดับ เมื่อต้องถูกจำกัดให้อยู่ในภาวะที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงนี้ได้ เช่น ความอดอยาก ขาดอาหารที่เพียงพอ การถูกทำร้ายจากนักโทษด้วยกัน อาการเจ็บไข้ได้ป่วยและยังรวมไปถึงทางด้านจิตใจ เช่น เกิดความทุกข์จากการต้องห่างไกลครอบครัว ความรู้สึกเสียใจ หดหู่ หัวทิ่ม หัวใจเสียใจ ตลอดจนผลกระทบจากสังคม เช่น ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง การถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุก การขาดโอกาสจาก

สังคมที่จะให้ทำงานเพื่อมีรายได้ที่เหมาะสมกับความสามารถ จึงทำให้เกิดภาวะความกดดันของผู้ต้องขังบางคนจนเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความฟุ้งซ่านคิดมากจนอยากทำร้ายตัวเอง ไปจนถึงการตัดปัญหาทั้งหมดด้วยการฆ่าตัวตาย

ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งถึงสาเหตุและปัญหาการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทั้งนี้เพื่อให้รัฐมีวิธีการลงโทษหรือปฏิบัติแก่ตัวผู้ต้องขังให้เหมาะสมและเป็นการปกป้องคุ้มครองสังคมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งฝ่ายผู้ต้องขัง ผู้เสียหายจากการกระทำผิดของผู้ต้องขังและสังคมโดยรวม

5. ข้อเสนอแนะ

- 5.1 จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความกดดันและความเครียดของผู้ต้องขัง เช่น กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมนันทนาการ
- 5.2 เปลี่ยนเวลาในการเข้าเยี่ยมของญาติของผู้ต้องขัง จากกำหนดเวลาเยี่ยม 10 - 15 นาที เปลี่ยนให้มีเวลาการเข้าเยี่ยมให้มากกว่านี้ตามความสมควร พร้อมทั้งให้ญาติเข้าถึงตัวผู้ต้องขังโดยได้รับความควบคุมจากระยะไกล เช่น มองผ่านกล้อง CC TV
- 5.3 มีการเพิ่มงบประมาณในการปรับปรุง เรือนนอน โรงอาหารเพื่อลดความแออัดและความเครียดของผู้ต้องขัง
- 5.4 รมรณรงค์ให้บุคคลภายนอกรับรู้ความเป็นอยู่และความกดดันของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดที่รู้สำนึกและเพื่อให้บุคคลในสังคมเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
- 5.5 จัดให้มีที่ปรึกษาปัญหาทางความคิด ทางอารมณ์ ภายในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ระบายความเครียดออก และได้รับการแนะนำให้คำปรึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม

6. อ้างอิง

ณัฐยา จรรยาชัยเลิศ. (2548). **หลักประกันสิทธิผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาสิทธิในการดำรงชีวิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยะพร ตันณีกุล. (2558). **เอกสารประกอบการสอนวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
รณกรณ์ เอกฉันทน์. การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ต้องขังในเรือนจำ. **Veridian E-Journal, Slipakorn University** ฉบับภาษาไทย. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2558).

คู่มือการใช้ชีวิตในเรือนจำ Prisoner webbook By Rom. จาก www.correct.go.th เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562

สกล นิศารัตน์. (2545). **กฎหมายอาญาและการลงโทษที่เหมาะสม : แนวความคิดทางด้านปรัชญาและความยุติธรรมทางสังคม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์. (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป** หน่วยที่ 13 **ทฤษฎีการลงโทษและทฤษฎีวิธีการเพื่อความปลอดภัย**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถิติฆ่าตัวตายของนักโทษ. ทัณฑสถาน โรงพยาบาลราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562. จาก www.hosdoc.com.

www.the.momentum.com สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562.

ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง พ.ศ. 2549

Carson Norman A. (1998). **Correction in the 21th century: A Practical Approach**

Herbert L. Packer. (1968). **The Limits of The Criminal Sanction**. (California: Stanford University Press), p. 21. อ้างถึงใน สกล นิศารัตน์. (2545). **กฎหมายอาญาและการลงโทษที่เหมาะสม : แนวความคิดทางด้านปรัชญาและความยุติธรรมทางสังคม**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.